

**FORSKNING
I KORTHET
#10**

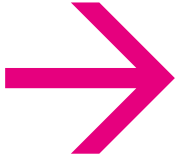
FORTE:

Forskningsrådet för
hälsa, arbetsliv och välfärd

**INTELLEKTUELL
FUNKTIONS-
NEDSÄTTNING
OCH ARBETE**

LÄTTLÄST VERSION

I den här trycksaken skriver vi om forskning som handlar om arbete för personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Det är en sammanfattning av vad olika forskare har skrivit.

Det är mest forskning från Sverige men också forskning från andra länder.

Det här är en lättläst version av skriften "Intellektuell funktionsnedsättning och arbete".

Den ingår i skrift-serien "Forskning i korthet" som ges ut av forskningsrådet Forte.

Texten är skriven av forskarna Magnus Tideman, Veronica Lövgren och Kristina Szönyi.

Conny Bergkvist och Abbas Haghjo från FUB har hjälpt till att skriva texten.

Kristina Szönyi har skrivit den här lättlästa texten.

Forskning i korthet

ISSN 2001-4287

Nr 10/2017

Produktion: wognum.se · Tryck: Tryckeri AB Orion, 2017

Utgiven av Forte, Box 894, 101 37 Stockholm

Svårt att få arbete för den som har intellektuell funktionsnedsättning

Många personer med intellektuell funktionsnedsättning vill ha ett arbete.

Politiker i Sverige säger också att det är bra att så många som möjligt har arbete.

Men personer med intellektuell funktionsnedsättning har ofta svårt att få ett arbete.

Därför kan man säga att personer med intellektuell funktionsnedsättning blir marginaliserade på arbetsmarknaden.

Det betyder att de har sämre chans än andra att få ett arbete.

Att ha ett arbete innebär att man tjänar pengar.

Det kan också innebära att man lär sig nya saker, träffar många människor och får ett bra självförtroende.

Många menar att den som har ett arbete har lättare att bli delaktig i samhället.

En del personer vill inte eller kan inte arbeta.

Det kan bero på att de har stora funktionsnedsättningar.

Det är viktigt att det finns bra och meningsfull sysselsättning för de personerna.

Den här texten handlar om de som vill och kan arbeta.

"Intellektuell funktionsnedsättning" används i texten

I texten använder vi intellektuell funktionsnedsättning.

I andra sammanhang används andra ord.

Under lång tid har vi i Sverige använt "*Personer med utvecklingsstörning*" för att beskriva gruppen.

Under senare år har många protesterat mot det.

De tycker att "utvecklingsstörning" är ett utpekande och negativt ord.

Därför använder vi intellektuell funktionsnedsättning i den här texten.

De flesta som har en intellektuell funktionsnedsättning har gått i särskola och gymnasiesärskola.

Forskning går till på olika sätt

Forskare gör på olika sätt när de genomför sin forskning, eller studie som det också kallas.

Här nedan presenteras 3 olika sätt som forskarna använde i de studier som vi läst:

1. Enkätstudie

Forskarna ställer frågor till många personer.

Ibland till många tusen personer.

Då använder de enkäter med frågor.

Enkäterna skickas med brev eller med e-post.

De som får enkäten svarar på frågorna och skickar sedan tillbaka den till forskaren.

2. Intervjustudie

I en intervjustudie ställer forskare frågor till personer de träffar.

Det är inte så många personer som svarar på frågor.

Ibland är det bara 10 personer.

Men forskaren får reda på mycket om de personer som de träffar.

3. Registerstudie

I en studie som vi läst har en forskare undersökt sysselsättning bland unga vuxna som gått gymnasiesärskolan.

Den forskaren har inte ställt frågor till några personer.

Istället har de läst olika dokument och papper.

Lite forskning om intellektuell funktionsnedsättning och arbete

Det är inte många forskare som har forskat om arbete och intellektuell funktionsnedsättning.

Därför finns det lite forskning på det här området.

Få har frågat personer med intellektuell funktionsnedsättning

Man skulle kunna tro att forskarna frågat personer som själva har en funktionsnedsättning.

Men det har nästan ingen gjort, i den forskning som vi har läst.

Det är istället chefer, personal och föräldrar som svarat på frågor.

Många har Daglig verksamhet efter gymnasiesärskolan

En forskare har tagit reda på vad personer med intellektuell funktionsnedsättning gör efter att de slutat gymnasiesärskolan.

I studien deltog mer än 12 tusen personer.

Så här var resultatet:

- Lite mindre än hälften (47 procent) har sysselsättning inom Daglig verksamhet.
- Lite mindre än en fjärdedel (22 procent) arbetar, nästan alla med lönesubvention, till exempel en lönebidragsanställning.
- Det är 7 procent som studerar.

De läser kurser på folkhögskola eller på kommunal vuxenutbildning.

- Lite mindre än en fjärdedel (24 procent) har inte arbete, Daglig verksamhet eller studerar.

Forskarna vet inte vad de personerna gör och hur de försörjer sig.

Varför är det svårt att få arbete?

Det är viktigt att ta reda på varför personer med intellektuell funktionsnedsättning har svårt att få arbete.

En del tror att personer med intellektuell funktionsnedsättning inte är tillräckligt duktiga för att klara av att arbeta.

De menar att personernas kognitiva förmåga är för låg.

Kognitiv förmåga handlar bland annat om att minnas saker, tänka i flera steg och om att planera.

Det här är fel säger flera forskare.

Det är inte individens brister och svårigheter som gör att arbete blir svårt.

Problemet är att arbetsuppgifterna inte har anpassats så att det passar den person som ska arbeta med dem.

Kanske behöver personen hjälp av någon som förklarar hur arbetsuppgifterna ska göras och mer tid för att utföra arbetet.

Lagar kan göra det lättare att få ett arbete

Många olika saker påverkar möjligheten att få ett arbete och att behålla ett arbete.

Lagstiftning är en sak som är viktig.

I lagen bestäms bland annat att arbetsgivare som anställer personer med intellektuell funktionsnedsättning kan få pengar från försäkringskassan.

De pengarna ska användas till den anställdas lön och till att göra arbetsplatsen så bra som möjligt för den anställda.

Lagar kan leda till att man väljer att inte arbeta

Men ibland kan lagar skapa hinder för arbete.

Enligt lagen går det till exempel inte att ha aktivitetsersättning och att arbeta samtidigt.

Tryggheten med att ha aktivitetsersättning är viktig för många.

Därför händer det att personen avstår från att arbeta för att kunna ha kvar aktivitetsersättning.

Viktigt med socialt stöd på arbetsplatsen

Det är viktigt med bra stöd på arbetsplatsen.

Stöd kan handla om hur arbetsuppgifter ska utföras.

Stöd kan också handla om annat som är viktigt på en arbetsplats.

Till exempel stöd för att planera hur man tar sig till arbetsplatsen och för att komma i tid.

Ibland behövs stöd för att förstå hur arbetsplatsen fungerar.

Det brukar kallas för arbetsplatsens sociala koder.

Det kan till exempel handla om vilken tid man fikar, hur länge man fikar och vad man kan prata med arbetskamraterna om på fikarasten.

Socialt stöd är särskilt viktigt för den som inte har arbetat tidigare.

Bra när arbetsgivare känner personer med intellektuell funktionsnedsättning

Arbetsgivare som känner personer med intellektuell funktionsnedsättning är positiva till att anställa personer med den funktionsnedsättningen.

Arbetsgivare som inte känner personer med intellektuell funktionsnedsättning är mindre positiva.

Bra att få bidrag från staten

Arbetsgivare tycker att det är bra att de kan få bidrag och stöd från staten.

Då kan de anpassa arbetsplatsen och lära sig mer om intellektuell funktionsnedsättning.

Ovanligt att gå från Daglig verksamhet till arbete

Många personer kan och vill arbeta istället för att ha Daglig verksamhet.

Men det är sällan personer som har Daglig verksamhet börjar arbeta.

Forskare har undersökt varför det är få personer i Daglig verksamhet som börjar arbeta.

De skriver att det kan bero på flera olika saker.

Här är 2 exempel som forskare skriver om:

1. Personer i Daglig verksamhet får inte stöd och hjälp för att hitta ett arbete.
2. Daglig verksamhet behöver duktiga deltagare. Särskilt i verksamheter där deltagare möter kunder.

Till exempel på café.

Därför uppmuntras inte de som sköter caféet att söka arbete.

Fler män än kvinnor arbetar

Forskningen som vi läst visar att fler män än kvinnor med intellektuell funktionsnedsättning arbetar.

Men forskare vet inte varför det är så.

Föräldrar och vänner har stor betydelse

Den som har stöd från familj och vänner har lättare att få ett arbete.

När föräldrar tror att deras barn kommer att klara av att arbeta, lyckas deras vuxna barn också i högre utsträckning att få ett arbete.

Det är också viktigt att föräldrar hjälper till att framföra synpunkter, om personen själv har svårt för det.

Det kan till exempel vara synpunkter till Studie- och yrkesvalsläraren i skolan, till Försäkringskassan eller till Arbetsförmedlingen.

Flera studier visar att föräldrar som har en bra social status i samhället har större möjligheter att stödja sina barn. Social status handlar till exempel om att förstå språket, ha en bra utbildning och bra ekonomi.

Föräldrar med hög social status kan bättre påverka stödet deras barn får av samhället.

Supported Employment är en metod för stöd till arbete

Man försöker ge bra stöd så att fler personer med intellektuell funktionsnedsättning ska kunna arbeta.

Supported Employment kallas en metod som Sverige och många andra länder tycker är bra.

När man arbetar med Supported Employment finns det några saker, eller så kallade utgångspunkter, som är särskilt viktiga att tänka på.

Här sammanfattas de:

1. Alla personer är olika och behöver därför olika stöd.
Utgå därför från vad personen behöver.
2. Stödet skall ges till både arbetsgivaren och arbetstagare.
3. Stödet ska ges så länge som det behövs.
4. Arbetet ska vara på den öppna arbetsmarknaden.
Inte inom daglig sysselsättning eller annan särskild verksamhet.
5. Arbetstagaren ska snabbt komma till en arbetsplats och där träna och utveckla sin kunskap.

Försäkringskassan har undersökt hur det gått för några personer med intellektuell funktionsnedsättning och personer med andra funktionsnedsättningar.

Slutsatsen är att Supported Employment är en bra metod för de män som följts upp.

För kvinnor var metoden inte bättre än andra metoder.

Forskarna vet inte varför Supported Employment fungerar bättre för män än för kvinnor.

Det behövs mer forskning kring arbete och intellektuell funktionsnedsättning

Det finns många frågor om arbete för personer med intellektuell funktionsnedsättning som det inte finns svar på.

Här har vi skrivit exempel på frågor som vi tycker att forskare ska undersöka:

1. Vad tycker personer som har en intellektuell funktionsnedsättning själva om arbete?
2. Kan lagar och bestämmelser göra att det blir lättare eller svårare för människor att få arbete?
3. Varför har män med intellektuell funktionsnedsättning arbete oftare än kvinnor?
4. Hur är situationen för personer med utländsk bakgrund och intellektuell funktionsnedsättning?
5. Får elever i gymnasiesärskolan en utbildning som leder till arbete efter skolan?
6. Hur mycket kostar det för samhället om personer med intellektuell funktionsnedsättning inte arbetar?
7. Hur kan man göra för att personer med intellektuell funktionsnedsättning ska få lära sig nya saker hela livet?
8. Hur kan man skapa meningsfull sysselsättning för personer med intellektuell funktionsnedsättning som inte vill eller kan arbeta?

OM FORTE

Forte är en myndighet som ger pengar till forskning som är viktig i samhället.

Forte ger pengarna till forskare som forskar om människors hälsa, arbetsliv och välfärd.

Forte får sina pengar av regeringen.

Forte vill att alla människor ska kunna läsa om forskarnas resultat.

Därför presenteras forskning på ett lättare sätt i den här skriften.

Ladda ner den här publikationen
från [www.forte.se/publikation/
fk-funk-lattlast](http://www.forte.se/publikation/fk-funk-lattlast)

Forte - Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd

Box 894, 101 37 Stockholm · www.forte.se

ISBN: 2001-4287